

СТАНОВИЩЕ

от Красимир Тодоров Тодоров

професор във Висшето училище по застраховане и финанси –

София

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“

Автор: Кристиан Красимиров Иванов

Тема: Финансови, икономически, социални и правно-етични аспекти на хазартния бизнес

Научен ръководител: проф. д-р Боян Дуранкев

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 432 от 19.12.2022 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н Борис Велчев съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Финансови, икономически, социални и правно-етични аспекти на хазартния бизнес“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“. Автор на дисертационния труд е Кристиан Красимиров Иванов – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Финанси и застраховане“ с научен ръководител проф. д-р Боян Дуранкев.

Темата на дисертационния труд на докторанта е озаглавена „Финансови, икономически, социални и правно-етични аспекти на хазартния бизнес“. С решение на научното жури от

05.01.2023 г. съм определен да представя становище на научния труд на Кристиан Красимиров Иванов.

Предадените документи включват следните материали:

1. кратки биографични данни;
2. дисертационен труд;
3. автореферат на дисертационния труд на български и английски език;
4. списък на публикациите по темата на дисертационния труд;
5. публикациите по темата на дисертационния труд;
6. справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ в професионалното направление 3.8., „Икономика“;
7. резюмета на публикациите по темата на дисертационния труд на български и английски език;
8. декларация за оригиналност.

2. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд предлага класическа структура, като съдържа увод, изложение в три глави, заключение и е в обем от 303 стандартни страници. Използвани са 173 литературни източника, от които 121 са на английски език, 51 - на български език и 1 на руски език. В текста са включени 18 таблици, 37 фигури, 11 графики и 1 илюстрация. Темата на дисертационния труд, освен че е интересно написана, респ. изложена, е актуална в днешния ред на общественния живот в България. При това тя е носостатъчно изследвана в научните среди.

Обект на изследване в дисертационния труд е финансовите и маркетинговите приложения от хазарта върху населението, бизнеса и държавата. Предмет на изследването е както самия хазартен бизнес, така също влиянието и функцията на държавата върху хазартния сектор и повишаване (респ. нарастване) на финансовата ефективност от нейната роля върху населението, бизнеса и държава. Основната хипотеза на дисертационното изследване е: възможно е постигане на отговорно израстване на хазартния сектор в България, почиващ върху регулаторна рамка, която адекватно покрива и защитава интересите едновременно за потребителите, бизнеса и държавата, и която е съобразена със спецификите на потребителското поведение и финансовата грамотност на среднестатистическия българин.

Основна цел на дисертационния труд е да се изследват и анализират финансовите, поведенческите и маркетинговите импликации от хазарта върху всички преки и косвени участници в него предвид актуалността и повишаване ефективността на действащата нормативна уредба в България.

За постигане целта на изследването се поставят осем задачи, които в хода на научния труд са успешно решени, а именно.:

1. Анализ на развитието на хазартния бизнес от неговото възникване и досега.
2. Оценка на съществуващата регулаторна рамка на хазарта в България. Анализ на работещите и „добрите“ практики в Европа, Америка и Азия.
3. Определяне на основните пет хазартни оператора в България и свързаните с тях (ако има такива), както и основните пет оператора на европейския, американския и азиатския пазари.
4. Установяване на основните характеристики на преките местни и чужди инвестиции в хазарта в България, участниците и фазите при вземане на инвестиционно решение. Анализ на значението на местните инвестиции в хазарта за икономиката на България. Анализ на значението на външните инвестиции за икономиката на България.
5. Секторен анализ на бизнес климата в България, извеждане на основните им предимства и недостатъци.
6. Анализ на значението на основните пет онлайн чуждестранни оператори на територията на България, извеждане на основните им предимства и недостатъци.
7. Преглед на медийното отразяване на хазартния сектор в България и света; маркетингово представяне на тази част от развлекателния бизнес по линията пари - морал – законосъобразност.
8. Изготвяне на конкретни препоръки, като следствие от разгледаните предимства, дефицити, опасности и възможности.

Основният изследователски подход, който е използван при осъществяване на дисертационното изследване, е системният подход в трите му съставни части – като системно мислене, като поглед от всички възможни гледни точки върху изследвания обект, като вярно поставена взаимовръзка между зависими и независими променливи.

3. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Докторантът Кристиан Красимиров Иванов е формулирал 7 приноса, като съвсем добросъвестно ги е формулирал като „търсени приноси“. В този смисъл, като приносни моменти в научната разработка приемам следните:

1. Извършено е задълбочено проучване на специализираната научна литература, като са оценени и обобщени теоретичните постановки, свързани със спецификите на хазарта като бизнес сектор, еволюцията в мисленето по отношение на икономическите и финансовите ползи, от една страна и морално-етичните и обществените вреди, от друга страна, както и различните концепции за неговото развитие и управление.
2. Проведено е самостоятелно проучване на отношението към хазартния бизнес чрез две анкети и дълбочинни интервюта в няколко посоки: първо, от позициите на държавата-регулатор; второ, от страна на букмейкърите; трето, от гледна точка на активните играчи; четвърто, от гражданите, които не са упражнявали хазарт.
3. Разработени са и са предложени препоръки за възможни управленски стратегии и политики, които да се използват в държавното управление на хазартния бизнес в България с цел преодоляване на част от доказаните проблеми.

4. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е представил осем научни публикации. Разпределени са както следва: шест от статиите са в български издания, две от статиите са в чуждестранни издания. Две от статиите са на английски език, шест са на български език. Публикациите на докторанта са изцяло в областта на проблематиката, изследвана в дисертационния труд.

Публикациите преизпълняват изискванията на присъждане на ОНС „доктор“, залегнали в Закона за развитието на академичния състав в Р България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане.

Личното ми убеждение е, че всички публикации, включително и дисертационния труд са лично дело на докторанта.

5. Автореферат

Към дисертационния труд е приложен автореферат на български и на английски език, с обем 41 страници при това изключително добре структуриран.

Считам, че авторефератът като съдържание и качество отговаря напълно на изискванията за подобен род материали и отразява напълно основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

6. Критични забележки и препоръки

Нямам критични забележки или препоръки към научния труд. Настоящата дисертация представлява едно добросъвестно изследване на наболял за обществото проблем, не изследван до сега в дълбочина и не на последно място, представен по интересен начин, с присъщия му научен заряд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.**

Дисертационният труд показва, че докторантът Кристиан Красимиров Иванов **притежава** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Кристиан Красимиров Иванов в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

12.02. 2023 г.

Изготвил становището:

проф. д.н. Красимир Тодоров